Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

21. detsember 2016*

Eelotsusetaotlus — Elektroonilised sidevõrgud ja -teenused — Direktiiv 2002/22/EÜ — Universaalteenus — Artiklid 12 ja 13 — Universaalteenuse kohustuse kulude arvestamine — Artikkel 32 — Kohustuslike lisateenuste osutamisega seotud kulude kompenseerimine — Vahetu õigusmõju — ELTL artikli 107 lõige 1 ja artikli 108 lõige 3 — Taanis ja Gröönimaal osutatud merehäda ja -ohutuse teenus — Siseriiklikud õigusnormid — Kohustuslike lisateenuste osutamisega seotud kulude kompenseerimise nõude esitamine — Kolmekuuline tähtaeg — Võrdväärsuse põhimõte ja tõhususe põhimõte

Kohtuasjas C-327/15,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Østre Landsreti (idapiirkonna apellatsioonikohus, Taani) 26. juuni 2015. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 2. juulil 2015, menetluses

TDC A/S

versus

Teleklagenævnet,

Erhvervs- og Vækstministeriet,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president M. Ilešič, kohtunikud A. Prechal, A. Rosas, C. Toader ja E. Jarašiūnas (ettekandja),

kohtujurist: N. Wahl,

kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikus menetluses ja 1. juuni 2016. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— TDC A/S, esindaja: *advokat* O. Spiermann,

— Taani valitsus, esindaja: C. Thorning, keda abistas *advokat* J. Pinborg,

— Euroopa Komisjon, esindajad: L. Nicolae, G. Conte ja M. Clausen,

* * Kohtumenetluse keel: taani.

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiivi 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul (universaalteenuse direktiiv) (EÜT 2002, L 108, lk 51; ELT eriväljaanne 13/29, lk 367) artikli 32 tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille üks pool on TDC A/S ja teine pool Teleklagenævnet (telekommunikatsiooni valdkonna vaidekomisjon, Taani) ja Erhvervs- og Vækstministeriet (ettevõtluse ja majanduskasvu ministeerium, Taani) ning mille ese on asjaolu, et rahuldamata on jäetud esiteks mitu selliste kulude kompenseerimise nõuet, mille TDC on kandnud seoses kohustuslike lisateenuste osutamisega, ja teiseks taotlus teha kulude kompenseerimise nõude esitamise ettenähtud tähtajast erand.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Universaalteenuse direktiiv

3 Universaalteenuse direktiivi põhjendused 4, 18, 19, 21, 23, 25 ja 26 näevad ette:

„(4) Universaalteenuse tagamine […] võib eeldada mõningate teenuste osutamist mõningatele lõppkasutajatele hinnaga, mis erineb tavapärastele turutingimustele vastavast hinnast. Kompensatsiooni maksmine ettevõtjatele, kes on määratud osutama sellistes oludes kõnealuseid teenuseid, ei pruugi siiski põhjustada konkurentsi moonutamist, kui neile kompenseeritakse konkreetne netokulu ja kui netokuluga kaasnev koormus kaetakse konkurentsi seisukohast neutraalsel viisil.

[…]

(18) Vajaduse korral peaksid liikmesriigid looma mehhanismid universaalteenuse osutamise kohustuste netokulude rahastamiseks juhul, kui on tõendatud, et teenust on võimalik osutada ainult kahjumiga või netomaksumusega, mis ei mahu tavaliste kaubandusstandardite raamidesse. Oluline on tagada, et universaalteenuse osutamise kohustuste netokulud on arvestatud nõuetekohaselt ning et võimalik rahastamine mõjutab turgu ja ettevõtjaid võimalikult vähe ning on kooskõlas [ELTL] artiklitega [107 ja 108].

(19) Universaalteenuse netokulude arvestamisel tuleks nõuetekohaselt arvesse võtta kulusid ja tulusid ning universaalteenuse osutamisega kaasnevaid immateriaalseid hüvesid, kuid selline arvestamine ei tohiks takistada kulude kajastamist hinnakujunduses. Kõigi universaalteenuse osutamise kohustuste netokulude arvestamiseks tuleks kasutada läbipaistvaid menetlusi.

[…]

(21) […] Kõigi rahastamismehhanismide puhul tuleks tagada, et turul tegutsevad ettevõtjad osalevad ainult universaalteenuse osutamise kohustuste rahastamises ega toeta toiminguid, mis ei ole otseselt seotud universaalteenuse osutamise kohustustega. […]

[…]

(23) Universaalteenuse osutamise kohustuste kulud võib jagada kõigi ettevõtjate või kindlaksmääratud klassi kuuluvate ettevõtjate vahel. Liikmesriigid peaksid tagama, et jagamismehhanismi puhul järgitakse läbipaistvuse, minimaalse turumoonutuse, mittediskrimineerimise ja proportsionaalsuse põhimõtteid. Minimaalne turumoonutus tähendab seda, et osamaksed tuleb sisse nõuda nii, et lõppkasutajate kanda jääv rahaline koormus on võimalikult väike, kasutades selleks näiteks osamaksete võimalikult ulatuslikku jaotamist.

[…]

(25) […] Liikmesriigid ei või turul tegutsevatele ettevõtjatele kehtestada rahastamisnõudeid seoses meetmetega, mis ei kuulu universaalteenuse osutamise kohustuste hulka. Individuaalselt on liikmesriikidel vabadus kehtestada erimeetmeid (väljaspool universaalteenuse osutamise kohustuste ulatust) ja rahastada neid [liidu] õiguse kohaselt, kuid mitte turul tegutsevate ettevõtjate osamakseid kasutades.

(26) Tulemuslikum konkurents kogu juurdepääsu- ja teenuseturul tagab kasutajatele suurema valikuvabaduse. Tulemusliku konkurentsi ja valikuvabaduse ulatus varieerub [Euroopa Liidu] piires ja liikmesriikides olenevalt geograafilisest piirkonnast ja sõltuvalt sellest, kas tegemist on juurdepääsu- või teenuseturuga. […] Tõhusust ja sotsiaalseid põhjusi silmas pidades peaksid lõppkasutajatelt nõutavad tariifid kajastama nõudluse ja kulude tingimusi, kui sellega ei kaasne konkurentsi moonutamine. […] Tulemusliku konkurentsi toetamiseks ja samal ajal üldsuse vajaduste rahuldamiseks […] võib kasutada hinnalae reguleerimist, geograafilisi keskmisi või samalaadseid vahendeid ja mittereguleerivaid meetmeid, näiteks üldsusele kättesaadavaid jaehindade võrdlusi. […] Juurdepääs asjakohasele kuluarvestusega seotud teabele on vajalik selleks, et riigi reguleerivad asutused saaksid kõnealuses valdkonnas täita reguleerimisega seotud ülesandeid, kaasa arvatud tariifikontrolli kehtestamine. […]“

4 Universaalteenuse direktiivi artikkel 1 „Sisu ja reguleerimisala“ sätestab lõikes 2:

„Käesoleva direktiiviga kehtestatakse lõppkasutajate õigused ja üldkasutatavaid elektroonilisi sidevõrke ja -teenuseid osutavate ettevõtjate vastavad kohustused. Seoses universaalteenuse osutamise tagamisega avatud ja konkurentsile rajatud keskkonnas määratakse käesolevas direktiivis kindlaks määratud kvaliteediga teenuste miinimumkogum, millele on konkreetse riigi tingimusi arvestades vastuvõetava hinnaga juurdepääs kõigil lõppkasutajatel, ilma et see moonutaks konkurentsi. […]“

5 Direktiivi artikli 3 „Universaalteenuse kättesaadavus“ lõige 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid otsustavad, milline on kõige tulemuslikum ja otstarbekam viis, et tagada universaalteenuse rakendamine, pidades kinni objektiivsuse, läbipaistvuse, mittediskrimineerimise ja proportsionaalsuse põhimõtetest. Nad püüavad võimalikult vähendada turumoonutusi, eelkõige teenuste osutamise hindadega või muudel tingimustel, mis ei vasta tavalistele kaubandustingimustele, kaitstes samas avalikke huve.“

6 Universaalteenuse direktiivi artikkel 8 „Ettevõtjate määramine“ näeb lõikes 2 ette:

„Kui liikmesriigid määravad ettevõtja täitma riigi teatavas osas või kogu riigis universaalteenuse osutamisega seotud kohustusi, kasutavad nad selleks tulemuslikku, objektiivset, läbipaistvat ja mittediskrimineerivat määramismehhanismi, mille puhul ei jäeta *a priori* kõrvale ühegi ettevõtja

võimalust saada määratud. Sellised määramismeetodid tagavad, et universaalteenust osutatakse majanduslikult tõhusalt ning selliseid meetodeid võib kasutada artikli 12 kohase universaalteenuse osutamise kohustuse netokulu kindlaksmääramise vahendina.“

7 Direktiivi artikkel 12 „Universaalteenuse osutamise kohustuste kulude arvestamine“ näeb lõikes 1 ette:

„Kui riigi reguleerivad asutused leiavad, et universaalteenuse osutamine artiklite 3–10 kohaselt võib universaalteenust osutama määratud ettevõtjale olla ebaõiglane koorem, arvestavad nad universaalteenuse osutamise netokulud.

Selleks teevad riigi reguleerivad asutused järgmist:

a) arvutavad universaalteenuse osutamise kohustuse netokulu, võttes arvesse kõiki turueeliseid, mis saavad osaks universaalteenust osutama määratud ettevõtjale, IV lisa A osa kohaselt või

b) kasutavad universaalteenuse osutamise netokulusid, mis on tehtud kindlaks määramismehhanismiga artikli 8 lõike 2 kohaselt.“

8 Universaalteenuse direktiivi artikkel 13 „Universaalteenuse osutamise kohustuste rahastamine“ sätestab lõikes 1:

„Kui riigi reguleeriv asutus leiab artiklis 12 nimetatud netokulude arvestamise põhjal, et ettevõtja kanda on ebaõiglane koorem, otsustab liikmesriik määratud ettevõtja taotluse korral järgmist:

a) võtta kasutusele mehhanism kindlaksmääratud netokulude kompenseerimiseks kõnealusele ettevõtjale läbipaistvatel tingimustel ja riigi vahenditest ja/või

b) jagada universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste pakkujate vahel.“

9 Universaalteenuse direktiivi artikkel 32 „Kohustuslikud lisateenused“ on sõnastatud järgmiselt:

„Peale II peatükis määratletud universaalteenuse kohustuste raames osutatavate teenuste võivad liikmesriigid muuta oma territooriumil üldsusele kättesaadavaks lisateenused, kuid sellisel juhul ei või kehtestada teatavaid ettevõtjaid hõlmavat kompenseerimismehhanismi.“

10 Universaalteenuse direktiivi IV lisa A osa näeb ette:

„[…]

[…] Universaalteenuse osutamise kohustused arvestatakse vahena määratud asutuse netokuludes, mis tuleneb sellest, kas ettevõtjal on universaalteenuse osutamise kohustusi või ei. […] Piisavalt tuleb tähelepanu pöörata sellele, et korrektselt hinnataks kulusid, mida määratud ettevõtja väldiks, kui ta ei peaks täitma universaalteenuse osutamise kohustust. […]

[…]“

11 Universaalteenuse direktiivi IV lisa B osa näeb ette universaalteenuse osutamise kohustuste netokulude katmise mehhanismi.

Direktiiv 2002/21/EÜ

12 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiivi 2002/21/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste ühise reguleeriva raamistiku kohta (raamdirektiiv) (EÜT 2002, L 108, lk 33; ELT eriväljaanne 03/29, lk 349) (edaspidi „raamdirektiiv“) artikli 2 punkti j kohaselt kasutatakse järgmisi mõisteid:

„universaalteenus – [universaalteenuse direktiivis] määratletud teatud kvaliteediga teenuste miinimumkogum, mis on kõigile kasutajatele olenemata nende geograafilisest piirkonnast kättesaadav konkreetset riiki iseloomustavate tingimuste seisukohast vastuvõetava hinnaga“.

Ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise otsus

13 Gröönimaa oli nimetatud nõukogu 27. novembri 2001. aasta otsuse 2001/822/EÜ ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise kohta Euroopa Ühendusega (Ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise otsus) (EÜT 2001, L 314, lk 1; ELT eriväljaanne 11/38, lk 319) I A lisas esitatud ülemeremaade ja -territooriumide loetelus.

Otsus 2012/21/EL

14 Komisjoni 20. detsembri 2011. aasta otsuse 2012/21/EL Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõike 2 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabi suhtes (ELT 2012, L 7, lk 3) artikli 12 kohaselt jõustub asjaomane otsus 31. jaanuaril 2012. Nagu eelotsusetaotlusest nähtub, ei ole see otsus põhikohtuasja asjaolude asetleidmise aega arvestades põhikohtuasjale kohaldatav.

Taani õigus

15 31. mai 2000. aasta lov nr. 418 om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet (seadus konkurentsi- ja tarbimistingimuste kohta telekommunikatsiooniturul), 28. juuni 2007. aasta lovbekendtgørelse nr. 780-ga (kodifitseerimisseadus nr 780) kodifitseeritud redaktsioonis (edaspidi „telekommunikatsiooniseadus”), mis oli põhikohtuasja asjaolude asetleidmise ajal jõus, sisaldas sätteid, millega võeti universaalteenuse direktiiv Taani õigusesse üle.

16 Eelotsusetaotlusest nähtub, et telekommunikatsiooniseaduse § 20 kohaselt võib selle seaduse alusel määratud universaalteenuse pakkujatele kompenseerida selle seaduse §-s 16 nimetatud teenuste osutamisega seotud ja neile pakkujatele kohustuseks pandud universaalteenuse osutamisest tuleneva kogu tõendatud kahjumi.

17 Eelotsustaotlusest nähtuvalt ei ole telekommunikatsiooniseaduses täpsustatud, kuidas tuleb fraasi „kogu tõendatud kahjum“ mõista, kuid selle seaduse ettevalmistavatest materjalidest nähtub, et raadiopõhiste merehäda ja -ohutuse teenustega (edaspidi „merehäda ja -ohutuse teenused“) seotud kahjum „tuleb katta ettevõtja universaalteenuse kohustuse alla kuuluvate muude teenuste osutamisel teenitava võimaliku kasumi arvelt“. Võimalik kahjum, mis jääb kahjumi katmise järel kasumi arvelt alles, tuleb telekommunikatsiooniseaduse kohaselt katta turuosaliste poolt, kui see on seotud universaalteenuse direktiivi II peatüki alla kuuluvate teenuste osutamisega, ning riigi poolt, kui see on seotud kohustuslike lisateenuste osutamisega, vastavalt nimetatud seaduse §-le 20.

18 Need eeskirjad võttis sisuliselt identses sõnastuses üle 3. märtsi 2011. aasta lov nr. 169 om elektroniske kommunikationsnet og -tjenester (seadus nr 169 elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste kohta). Pärast Euroopa Komisjoni märgukirja ja põhjendatud arvamust muudeti seda seadust siiski 31. märtsi 2012. aasta seadusega nr 250 ning nüüdsest on viimases sätestatud võimalus saada kompensatsiooni

pärast 1. aprilli 2012 merehäda ja -ohutuse teenuste osutamisega seoses tekkinud kahjumi eest, ilma et selle ettevõtja universaalteenuse kohustusega seotud teiste teenuste raames teenitud kasum maha arvataks.

19 Ettevõtluse ja majanduskasvu ministeeriumi bekendtgørelse nr. 701 af 26. juni 2008 om forsyningspligtydelser (26. juunil 2008. aasta määrus nr 701 universaalteenuste kohta, edaspidi „universaalteenuse kohustust käsitlev määrus nr 701“) näeb §-s 30 ette:

„Seaduse konkurentsi- ja tarbimistingimuste kohta telekommunikatsiooniturul (vt 28. juuni 2007. aasta kodifitseerimisseadus nr 780) § 20 alusel esitatud kahjumi rahastamise nõudes peab universaalteenuse pakkuja esitama IT- og Telestyrelsenile [infotehnoloogia- ja telekommunikatsiooniamet] [nüüd Erhvervsstyrelsen, Taani ettevõtlusamet] tõendid lõppenud eelarveaasta kahjumi kohta. […]

Lõige 2. Universaalteenuse pakkuja peab esitama eelmise eelarveaasta kahjumi rahastamise nõude kolme kuu jooksul Erhvervs- og Selskabsstyrelsenile [ettevõtlus- ja kaubandusamet] majandusaasta aruande esitamise tähtajast. […]

Lõige 3. [Infotehnoloogia- ja telekommunikatsiooniamet] arvestab kuue kuu jooksul alates universaalteenuse osutaja esitatud ja lõikes 1 nimetatud teabe saamisest, kas universaalteenuse osutajal on kahjumi kompenseerimisele õigus.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

20 TDC, endise nimega Tele Danmark A/S, oli kuni selle erastamiseni 1997. aastal äriühing, mille ainuaktsionär oli Taani riik. TDC on Taanis peamine elektrooniliste sideteenuste sektori ettevõtja.

21 Taani riik pani juba enne selle äriühingu erastamist viimasele kohustuse osutada Taanis ja Gröönimaal tasuta merehäda ja -ohutuse teenuseid, mis võimaldavad merelaevadel paluda hädaolukorras abi. See ülesanne jäi tal pärast erastamist alles. TDC on endiselt peamine telekommunikatsioonieettevõtja Taanis ja pakub seal vabatahtlikult universaalteenuse direktiivi II peatüki alla kuuluvaid teenuseid, eelkõige põhilisi telefoniteenuseid. Ta pakub äriühinguna, kellele on pandud universaalteenuse osutamise kohustus, Gröönimaal merehäda ja -ohutuse teenust ega tegele seal muu tegevusega kui see, mis tuleneb universaalteenuse kohustusest. Praktikas osutab merehäda ja -ohutuse teenust Tele Greenland A/S, mis kuulub Gröönimaa isevalitsuse asutustele, ja TDC üksnes katab nende osutamisega seotud kulud.

22 Taani õigusnormide kohaselt ei ole TDC-l võimalik saada riigilt kompensatsiooni kulude eest, mis on seotud merehäda ja -ohutuse teenuse osutamisega Taanis ja Gröönimaal, kuna kokkuvõttes teenib ta universaalteenuse kohustustest tulenevate teenuste ja kohustuslike lisateenuste osutamiselt kasumit.

23 TDC on mitu korda vaidlustanud universaalteenuse direktiivi alusel Taani õigusnorme, nagu Taani ametiasutused neid tõlgendavad ja mille kohaselt ei ole tal õigust nimetatud kulude kompenseerimisele. Ta pöördus 2008. aastal komisjoni poole ja palus võtta seisukoht, kas Taani õigusnormid on universaalteenuse direktiiviga kooskõlas. Pärast mitut arvamuste vahetust Taani ametivõimude ja TDC-ga saatis komisjon 27. jaanuaril 2011 Taani Kuningriigile märgukirja ja 29. septembril 2011 põhjendatud arvamuse.

24 Taani Kuningriik otsustas viia kõnealustesse Taani õigusnormidesse sisse muudatused, millega nähakse ette, et riik kompenseerib merehäda ja -ohutuse teenuste osutamise raames alates 1. aprillist 2012 tekkiva kahjumi, ilma et arvestataks maha universaalteenuse kohustusest tulenevate muude teenuste osutamisel teenitav tulu. Muudetud õigusnorm ei ole aga kohaldatav ajale enne 1. aprilli 2012.

25 TDC esitas 29. juulil 2011 liidu õiguse alusel nõude merehäda ja -ohutuse teenuste osutamisega 2010. aastal seotud kulude kompenseerimiseks. 26. septembril 2011 esitas nimetatud ettevõtja identsed kulude kompenseerimise nõuded ka aastate 2007–2009 kohta.

26 Paralleelselt Taani ametiasutustes asjaomase kompensatsiooniga seoses algatatud menetlustega palus TDC ettevõtluse ja majanduskasvu ministeeriumilt, et talle kohaldataks erandit tähtaja suhtes, mis on ette nähtud universaalteenuse määruse nr 701 § 30 lõikes 2 ja mille kohaselt tuleb universaalteenuse kohustuse kompenseerimise nõue esitada kolme kuu jooksul pädevale ametiasutusele majandusaasta aruande esitamise tähtajast. Kõnealune äriühing väitis, et ta ei olnud kompensatsiooninõuet tähtaegselt esitanud, kuna tal puudus sel ajal Taani asjaomaste õigusnormide kohaselt selleks õigus.

27 Ettevõtluse ja majanduskasvu ministeerium teatas 2. novembril 2011 TDC-le, et ta jätab erandi kohaldamise taotluse rahuldamata.

28 Ettevõtlusamet jättis 24. novembril 2011 TDC kulude kompenseerimise nõuded rahuldamata esiteks põhjusel, et 2007. aasta osas oli nõue aegunud ja kulude kompenseerimise nõude esitamise tähtaeg oli 2008. ja 2009. aasta osas lõppenud ning teiseks, et kõnealusel ajal kehtinud Taani õigusnormid ei näinud ette alust rahuldada 2010. aasta kohta esitatud nõuet ilma universaalteenuse direktiivi II peatükis ette nähtud universaalteenuse kohustusest tulenevate teenuste osutamisel teenitud kasumit tasaarvestamata.

29 TDC vaidlustas need otsused, milles vastavad nõuded jäeti rahuldamata, telekommunikatsiooni valdkonna vaidekomisjonis, kes jättis 17. septembri 2012. aasta otsusega aastaid 2007–2009 puudutavate kompensatsiooninõuete kohta tehtud otsused jõusse. Mis puutub kompensatsiooninõudesse seoses aastaga 2007, siis leidis nimetatud komisjon, et „nõue on aegunud, kuna TDC esitatavate kompensatsiooninõuete kolmeaastane aegumistähtaeg hakkas kulgema kuupäeval, mil TDC-l oli võimalik lõplikku nõude suurust hinnata ja nõue esitada“. Samuti jättis komisjon jõusse otsuse, millega Taani ametiasutused jätsid seoses aastatega 2008 ja 2009 esitatud kompensatsiooninõude rahuldamata, kuna nõuded olid esitatud pärast universaalteenuste määruse nr 701 § 30 lõikes 2 ette nähtud kolmekuulist tähtaega.

30 Mis puutub 2010. aastaga seoses esitatud kompensatsiooninõudesse, siis otsustas telekommunikatsiooni valdkonna vaidekomisjon menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule universaalteenuse direktiivi tõlgendamise kohta eelotsusetaotluse. Euroopa Kohus leidis 9. oktoobri 2014. aasta kohtuotsuses TDC (C-222/13, EU:C:2014:2265) aga, et ta ei ole pädev sellele küsimusele vastama, kuna nimetatud ametiasutusel ei ole ELTL artikli 267 alusel õigust esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlust.

31 Paralleelselt telekommunikatsiooni valdkonna vaidekomisjoni menetlusega esitas TDC 13. novembril 2012 kaebuse Københavns byretile (Kopenhaageni linnakohus, Taani), nõudes hüvitist kahju eest, mida ta on aastatel 2008 ja 2009 kandnud seetõttu, et universaalteenuse direktiiv on Taani õigusesse vääralt üle võetud. Kohtuasi määrati Østre Landsretile (idapiirkonna apellatsioonikohus, Taani).

32 TDC esitas Københavns byretile (Kopenhaageni linnakohus) ka kaebuse, milles palus tühistada esiteks ettevõtluse ja majanduskasvu ministeeriumi 2. novembri 2011. aasta otsuse, millega jäeti rahuldamata TDC taotlus kohaldada tähtaega puudutavat erandit, ning teiseks telekommunikatsiooni valdkonna vaidekomisjoni otsuse ajavahemikku 2007–2009 puudutavas osas. Ka see kohtuasi määrati Østre Landsretile (idapiirkonna apellatsioonikohus), kellel on liidu õiguse tõlgendamise suhtes kahtlusi.

33 Neil asjaoludel otsustas Østre Landsret (idapiirkonna apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas universaalteenuse direktiiviga, sealhulgas artikliga 32 on vastuolus see, kui liikmesriik kehtestab õigusnormid, millega ei lubata ettevõtjal esitada liikmesriigi vastu nõuet selle direktiivi II peatüki kohaldamisalast välja jäävate kohustuslike lisateenuste osutamise konkreetse netokulu

katmiseks juhul, kui äriühingu kasum selle direktiivi II peatükis ette nähtud universaalteenuse kohustuse raames osutatud teiste teenuste eest on suurem kui kohustuslike lisateenuste osutamisega kaasnenud kahjum?

2. Kas universaalteenuse direktiiviga on vastuolus see, kui liikmesriik kehtestab õigusnormid, mis lubavad ettevõtjal esitada nõude liikmesriigi vastu selle direktiivi II peatüki kohaldamisalast välja jäävate kohustuslike lisateenuste osutamise netokulu katmiseks üksnes siis, kui netokulu on ettevõtja jaoks ebaõiglaselt koormav?

3. Kui vastus küsimusele 2 on eitav, siis kas liikmesriik võib otsustada, et selle direktiivi II peatüki kohaldamisalast välja jäävate kohustuslike lisateenuste osutamine ei ole ebaõiglaselt koormav, juhul kui ettevõtja on kokkuvõttes teeninud kasumit kõigi nende teenuste osutamiselt, mida ettevõtja on universaalteenuse kohustuse raames määratud osutama, sealhulgas nende teenuste osutamiselt, mida ettevõtja oleks osutanud ka ilma universaalteenuse kohustuseta?

4. Kas universaalteenuse direktiiviga on vastuolus see, kui liikmesriik kehtestab õigusnormid, mille järgi tuleb määratud ettevõtjate netokulu, mis on seotud selle direktiivi II peatüki alusel osutatud universaalteenusega, arvutada lähtudes vahest kõnealuse teenuse osutamisega seotud kogutulu ja kogukulu vahel, sealhulgas selle tulu ja kulu vahel, mis ettevõtjal oleks tekkinud ka ilma universaalteenuse kohustuseta?

5. Kui kõnealuseid siseriiklikke õigusnorme (vt küsimused 1–4) kohaldatakse kohustuslikule lisateenusele, mida tuleb osutada mitte üksnes Taanis, vaid nii Taanis kui ka Gröönimaal, mis ELTL II lisa alusel on ülemeremaa või -territoorium, siis kas küsimuste 1–4 vastused on asjakohased ka kohustuse selle osa suhtes, mis puudutab Gröönimaad, juhul kui Taani ametiasutused panevad Taanis asutatud ettevõtjale sellise kohustuse ja ettevõtjal ei ole Gröönimaal muid tegevusi?

6. Kuidas mõjutavad küsimustele 1–5 antavaid vastuseid ELTL artikli 107 lõige 1, artikli 108 lõige 3 ja […] otsus [2012/21]?

7. Kuidas mõjutab küsimustele 1–5 antavaid vastuseid konkurentsi vähima moonutamise põhimõte, mis sisaldub muu hulgas universaalteenuse direktiivi artikli 1 lõikes 2, artikli 3 lõikes 2, põhjendustes 4, 18, 23 ja 26 ning IV lisa B osas?

8. Kas juhul, kui küsimustes 1, 2 ja 4 viidatud siseriiklik kord on vastuolus universaalteenuse direktiivi sätetega, siis kas neil sätetel või piirangutel on vahetu õigusmõju?

9. Milliste muude teguritega tuleb arvestada, hinnates, kas [eelotsusetaotluses] kirjeldatud siseriiklik nõude esitamise tähtaeg ja selle kohaldamine on Euroopa liidu õiguse lojaalse koostöö, võrdväärsuse ja tõhususe põhimõttega kooskõlas?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene, kuues ja seitsmes küsimus

34 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas universaalteenuse direktiivi sätteid ja eelkõige artiklit 32 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mille alusel ei ole ettevõtjal õigust sellele, et riik kompenseerib kohustuslike lisateenuste osutamise netokulu juhul, kui äriühingu kasum universaalteenuse kohustuse raames osutatud muude teenuste eest on suurem kui kohustuslike lisateenuste osutamisega kaasnenud kahjum.

35 Sellega seoses sisuliselt palub eelotsusetaotluse esitanud kohus kuuenda ja seitsmenda küsimusega seoses selgitada, mis mõju avaldavad nimetatud sätte tõlgendamisele liidu õigusnormid, mis tulenevad ELTL artikli 107 lõikest 1 ja artikli 108 lõikest 3 ning puudutavad riigiabi.

36 Kuna eelotsusetaotluse kuuendas ja seitsmendas küsimuses käsitletud liidu õigusnormid riigiabi kohta on kohaldatavad universaalteenuse direktiivist tulenevate kohustuste täitmise ja eelkõige universaalteenuse ja kohustuslike lisateenuste kompenseerimise mehhanismi suhtes, siis tuleb neid küsimusi käsitleda koos esimese küsimusega.

37 Kõigepealt tuleb märkida, et universaalteenuse direktiivis on määratletud kahte liiki teenuseid, mille osutamise võivad liikmesriigid usaldada selleks määratud ettevõtjatele, nimelt esiteks direktiivi II peatüki alusel osutatud universaalkohustuse teenused ja teiseks direktiivi artiklis 32 osutatud eriteenused.

38 Mis puutub universaalteenuse kohustusest tulenevatesse teenustesse, siis tuleb märkida, et universaalteenuse direktiivi artikli 1 lõike 2 kohaselt on selle direktiivi eesmärk määratleda, nagu on ette nähtud direktiivi 2002/21 artikli 2 punktis j, kindlaksmääratud kvaliteediga teenuste miinimumkogum, millele on konkreetse riigi tingimusi arvestades vastuvõetava hinnaga juurdepääs kõigil lõppkasutajatel, ilma et see moonutaks konkurentsi. Universaalteenuste miinimumkogum on määratletud universaalteenuse direktiivi II peatükis.

39 Direktiivi artiklid 12 ja 13 ja IV lisa A osa sisaldavad eeskirju, mis reguleerivad direktiivi II peatükki kuuluvate universaalteenuse kohustuste netokulu arvutamise mehhanismi ning nende kohustuste rahastamist.

40 Mis puutub eriteenustesse, mis ei kuulu universaalteenuse kohustuste alla, siis näeb universaalteenuse direktiivi artikkel 32 ette, et liikmesriigid võivad muuta oma territooriumil üldsusele kättesaadavaks lisateenused, kuid sellisel juhul ei või kehtestada teatavaid ettevõtjaid hõlmavat kompenseerimismehhanismi.

41 Seejärel tuleb märkida, et erinevalt universaalteenuse direktiivi II peatüki alla kuuluvatest universaalteenustest ei ole kohustuslike lisateenuste suhtes nähtud artiklis 32 ette kompensatsioonimehhanismi, kuivõrd selles on üksnes märgitud, et nende teenustega seoses ei või kehtestada teatavaid ettevõtjaid hõlmavat kompenseerimismehhanismi. Seetõttu ei saa universaalteenuse direktiivi artikli 13 lõike 1 punktis b ette nähtud rahastamismehhanismi, mis selliselt hõlmab teatavaid ettevõtjaid, kõnealustele teenustele laiendada (vt kohtuotsus, 11.6.2015, Base Company ja Mobistar, C-1/14, EU:C:2015:378, punkt 41).

42 Nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 17 märgitud, näevad Taani õigusnormid ette, et võimaliku kahjumi peab katma riik, kui see on seotud kohustuslike lisateenuste osutamisega, sellise kahjumi peab kõigepealt aga tasaarvestama võimaliku kasumiga, mis teenitakse ettevõtja universaalteenuse kohustusest tulenevate muude teenuste osutamiselt.

43 Samas nähtub universaalteenuse direktiivi artiklist 32, et kohustuslikku lisateenust osutama määratud ettevõtjale ei tohi panna selle teenuse osutamisega seotud kulu kandmise kohustust. See säte näeb nimelt ette, et ei või kehtestada teatavaid ettevõtjaid hõlmavat kompenseerimismehhanismi.

44 Nimetatud kompenseerimismehhanismi kohta tuleb lisada, et universaalteenuse kohustustuste netokulu arvutamise ja nende universaalteenuse direktiiviga ette nähtud kohustuste rahastamise mehhanismi reguleerivatest eeskirjadest tuleneb, et universaalteenuse alla kuuluvate tegevuste ja muude teenustega, nende hulgas kohustuslike lisateenustega seotud tegevuse arvepidamine peab olema hoitud lahus.

45 Universaalteenuse direktiivi põhjendustes 21 ja 25 on nimelt märgitud, et rahastamismehhanismid peavad tagama, et turul tegutsevad ettevõtjad osalevad ainult universaalteenuse osutamise kohustuste rahastamises ega toeta toiminguid, mis ei ole otseselt seotud universaalteenuse osutamise kohustustega, ja liikmesriigid ei või turul tegutsevatele ettevõtjatele kehtestada rahastamisnõudeid seoses meetmetega, mis ei kuulu universaalteenuse osutamise kohustuste hulka. Direktiivi põhjendustes 4 ja 18 on sisuliselt samuti märgitud, et liikmesriigid peavad tagama, et ettevõtjatele, kes on määratud osutama kõnealuseid teenuseid, kompenseeritakse konkreetne universaalteenuse osutamisega kaasnev netokulu.

46 Universaalteenuse direktiivi artiklite 12 ja 13 kohaselt tuleb universaalteenust osutama määratud ettevõtjale maksava võimaliku kompensatsiooni summa kindlaksmääramisel kõigepealt arvutada universaalteenust osutama määratud ettevõtja puhul universaalteenuse osutamise kohustuse netokulu ja seejärel, kui riigi reguleerivad asutused leiavad, et selle teenuse osutamine on ettevõtjale ebaõiglane koorem, otsustavad nad võtta kasutusele mehhanismi kindlaksmääratud netokulude kompenseerimiseks kõnealusele ettevõtjale ja/või jagada universaalteenuse osutamise kohustuste netokulu elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste pakkujate vahel (vt kohtuotsus, 6.10.2015, T-Mobile Czech Republic ja Vodafone Czech Republic, C-508/14, EU:C:2015:657, punkt 33).

47 Sellest nähtub, et kompensatsiooni maksmiseks tuleb teha vahet universaalteenuse osutamise netokulude ja direktiivi II peatüki alla mittekuuluvate kohustuslike lisateenuste osutamise netokulude vahel.

48 Seetõttu on universaalteenuse direktiivis ette nähtud kompensatsioonimehhanismid, mis on ühelt poolt seotud universaalteenusega ja teiselt poolt kohustuslike lisateenustega, teineteisest sõltumatud, ning seetõttu tuleb kummagi teenuse osas kantud netokulude üle pidada arvet eraldi, et tagada, et universaalteenuse osutamisega seoses teenitud tulu ei võetaks arvesse kohustuslike lisateenuste netokulu arvutamisel ega määrataks viimati nimetatud teenuste osutamise eest makstava kompensatsiooni tasumist.

49 Lõpuks tuleb rõhutada, et raamatupidamisarvestuse lahus hoidmise nõue mitte üksnes ei aita universaalteenuse direktiivi põhjenduse 19 kohaselt kaasa universaalteenuse rahastamise menetluse läbipaistvusele, vaid võimaldab ka tagada, et universaalteenust rahastatakse konkurentsi seisukohast neutraalse vahendi abil. Niisugune nõue tagab universaalteenuse direktiivi põhjenduse 18 kohaselt ka selle, et universaalteenuse ja kohustuslike lisateenuste rahastamisel järgitakse liidu riigiabieeskirju.

50 Kohustusliku lisateenuse osutamine on nagu universaalteenuse osutaminegi üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamine ELTL artikli 106 lõike 2 tähenduses.

51 Kompensatsioonid, mida liikmesriigid üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise eest maksavad, peavad olema kooskõlas nende eeskirjadega, mille liidu seadusandja on ELTL artiklites 107 ja 108 kehtestanud.

52 Selleks et nimetatud kompensatsioon väljuks konkreetsel juhul riigiabi liigituse alt, peavad olema täidetud rida tingimusi (kohtuotsus, 24.7.2003, Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, punkt 88).

53 Esiteks peab sellist kompensatsiooni saav ettevõtja olema reaalselt vastutav avalike teenuste osutamise kohustuse täitmise eest ja see kohustus peab olema täpselt määratletud. Teiseks peavad kompensatsiooni arvestamise parameetrid olema eelnevalt objektiivsel ja läbipaistval viisil kindlaks määratud, et vältida majanduslike eeliste andmist, mis võiksid soosida abisaaja ettevõtjat võrreldes konkureerivate ettevõtjatega. Kolmandaks ei tohi kompensatsioon olla suurem, kui on vajalik avaliku teenuse kohustuse täitmisest tulenevate kulude täielikuks või osaliseks katmiseks, arvestades selle kohustuse täitmisega seotud tulu ja mõistlikku kasumit. Neljandaks tuleb nimetatud kompensatsioon kindlaks määrata selliste kulude analüüsi põhjal, mida nende kohustuste täitmise tõttu oleks kandnud

keskmine, hästi juhitud ja vastava avaliku teenuse nõuete täitmiseks vajalikke ressursse omav ettevõtja, võttes arvesse nii sellest saadavat tulu kui ka nende kohustuste täitmisest saadavat mõistlikku kasumit (kohtuotsused, 24.7.2003, Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, punktid 89, 90, 92 ja 93, ning 10.6.2010, Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-140/09, EU:C:2010:335, punktid 37–40).

54 Tuleb lisaks märkida, et raamatupidamisarvestuse lahus hoidmise kohustuse järgimine võimaldab vältida seda, et võetakse kaks korda arvesse tulu, mida ettevõtja teenib universaalteenuse osutamisel esiteks universaalteenuse osutamise netokulu arvestamisel ja seetõttu nimetatud alusel kompensatsiooni maksmisel, ja teiseks kohustusliku lisateenuse netokulu arvutamisel ja seetõttu kompensatsiooni arvutamisel, mida makstakse kohustusliku lisateenuse osutamise eest. Selline praktika tähendaks seda, et ettevõtja peab kohustusliku lisateenuse kulu kandma ise, ja see on universaalteenuse direktiivi artikli 32 sätetega vastuolus.

55 Sellest nähtub, et kohustuslike lisateenuste kompenseerimise mehhanism, milles võetakse arvesse ettevõtja poolt muude universaalteenuse osutamisel teenitud kogutulu, on universaalteenuse direktiiviga vastuolus.

56 Kõiki eelnimetatud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele, kuuendale ja seitsmendale küsimusele vastata, et universaalteenuse direktiivi sätteid ja eelkõige artiklit 32 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mis näevad ette kohustuslike lisateenuste osutamise kompenseerimise mehhanismi, mille alusel ei ole ettevõtjal õigust sellele, et liikmesriik kompenseerib kohustuslike lisateenuste osutamise netokulu juhul, kui äriühingu kasum universaalteenuse kohustuse raames osutatud muude teenuste eest on suurem kui kohustuslike lisateenuste osutamisega kaasnenud kahjum.

Teine küsimus

57 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas universaalteenuse direktiivi tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mille kohaselt on kohustuslikke lisateenuseid osutama määratud ettevõtjal õigus nende teenustega seotud netokulu kompenseerimisele liikmesriigi poolt üksnes siis, kui see netokulu on ettevõtja jaoks ebaõiglaselt koormav.

58 Nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 46 märgitud, on tingimus, mille kohaselt peab liikmesriigi poolt kompenseeritav kulu olema ebaõiglaselt koormav, nähtud ette universaalteenuse direktiivi sätetes, mis käsitlevad universaalteenuse kohustust.

59 Universaalteenuse direktiivi artikli 12 lõike 1 esimene lõik näeb ette, et kui riigi reguleerivad asutused leiavad, et universaalteenuse osutamine artiklite 3–10 kohaselt võib universaalteenust osutama määratud ettevõtjale olla ebaõiglane koorem, arvestavad nad universaalteenuse osutamise netokulud.

60 Siiski ei ole universaalteenuse direktiivi sätted, mis puudutavad universaalteenuse osutamise netokulude arvestamise mehhanisme ning nende teenuste rahastamist, ja eelkõige selle direktiivi artikli 12 lõige 1 kohaldatavad kohustuslike lisateenuste osutamisele.

61 Nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 43 märgitud, nähtub universaalteenuse direktiivi artiklist 32 lisaks, et kohustuslikku lisateenust osutama määratud ettevõtja ei pea kandma selle teenuse osutamisega seotud kulu.

62 Siseriiklikud õigusnormid – mille kohaselt on kohustuslikku lisateenust osutama määratud ettevõtjal õigus sellele, et liikmesriik kompenseerib nende teenuste osutamise netokulu, üksnes siis, kui kulu on ettevõtja jaoks ebaõiglaselt koormav – ei välista, et asjaomane ettevõtja peab kandma kõik nende teenuste kulud või osa nendest kuludest ise.

63 Seetõttu on tingimus, mille kohaselt maksab liikmesriik kohustuslike lisateenuste osutamise netokulude eest kompensatsiooni, kui need kulud on asjaomase ettevõtja jaoks ebaõiglaselt koormavad, universaalteenuse direktiivi artikliga 32 vastuolus.

64 Lisaks, nagu komisjongi märgib, tähendab see, kui kohustuslike lisateenuste osutamise eest makstava kompensatsiooni maksmine võiks sõltuda samade nõuete täitmisest kui need, mida on nimetatud universaalteenuse direktiivi II peatükis, liikmesriikidele selle lubamist, et nad võivad ühepoolselt laiendada universaalteenuse kohustust käsitlevate eeskirjade kohaldamisala kohustuslikele lisateenustele, mis oleks vastuolus asjaomase direktiivi mõttega, mis on sätestatud artikli 1 lõikes 2 ja mis seisneb kindlaksmääratud kvaliteediga selliste teenuste miinimumkogumi määratlemises, millele on juurdepääs kõigil liidu lõppkasutajatel.

65 Kõiki eelnimetatud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et universaalteenuse direktiivi tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mille kohaselt on kohustuslikke lisateenuseid osutama määratud ettevõtjal õigus nende teenustega seotud netokulu kompenseerimisele liikmesriigi poolt üksnes siis, kui see netokulu on ettevõtja jaoks ebaõiglaselt koormav.

Kolmas küsimus

66 Arvestades teisele küsimusele antud vastust, ei ole kolmandale küsimusele vaja vastata.

Neljas küsimus

67 Neljanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas universaalteenuse direktiivi tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mille kohaselt tuleneb universaalteenust osutama määratud ettevõtja netokulu kõnealuse teenuse osutamise kõigi tulude ja kõigi kulude vahest, kusjuures nende tulude ja kulude hulka on arvestatud ka tulud ja kulud, mis ettevõtjal oleks tekkinud ka ilma universaalteenuse kohustuseta.

68 Siinkohal tuleb meenutada, et siseriiklikud reguleerivad asutused peavad universaalteenuse direktiivi artikli 12 ja direktiivi IV lisa A osa kohaselt kindlaks tegema ja arvestama universaalteenuse osutamise kohustuse netokulu.

69 Universaalteenuse direktiivi artikli 12 lõike 1 teise lõigu punktid a ja b sätestavad, et kui riigi reguleerivad asutused arvestavad universaalteenuse osutamise kohustuse netokulu, võtavad nad arvesse kõiki turueeliseid, mis saavad osaks universaalteenust osutama määratud ettevõtjale, direktiivi IV lisa A osa kohaselt, või kasutavad universaalteenuse osutamise netokulusid, mis on tehtud kindlaks määramismehhanismiga artikli 8 lõike 2 kohaselt. Viimati nimetatud säte näeb ette, et määramismeetodid tagavad, et universaalteenust osutatakse majanduslikult tõhusalt ning selliseid meetodeid võib kasutada artikli 12 kohase universaalteenuse osutamise kohustuse netokulu kindlaksmääramise vahendina.

70 Universaalteenuse direktiivi IV lisa A osa teine lõik näeb ette, et universaalteenuse osutamise kohustuse netokulud arvestatakse erinevusena määratud ettevõtja netokuludes, mis tuleneb sellest, kas ettevõtjal on või ei ole universaalteenuse osutamise kohustusi.

71 Nimetatud sätetest nähtub, et universaalteenuse osutamise netokulu vastab vahele määratud ettevõtja netokuludes, mis tuleneb sellest, kas ettevõtjal on või ei ole universaalteenuse osutamise kohustusi. Seetõttu ei saa universaalteenuse osutamise netokulu tuleneda vahest selle teenuse osutamisega teenitava kogutulu ja kantava kogukulu vahel.

72 Kõiki eelnimetatud kaalutlusi arvestades tuleb neljandale küsimusele vastata, et universaalteenuse direktiivi tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mille kohaselt tuleneb universaalteenust osutama määratud ettevõtja netokulu kõnealuse teenuse osutamise kõigi tulude ja kõigi kulude vahest, kusjuures nende tulude ja kulude hulka on arvestatud ka tulud ja kulud, mis ettevõtjal oleks tekkinud ka ilma universaalteenuse kohustuseta.

Viies küsimus

73 Viienda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas käsitletavad asjaolud avaldab see, et universaalteenuse direktiivi artikli 32 tähenduses kohustuslikku lisateenust osutama määratud ettevõtja pakub nimetatud teenust mitte üksnes Taani territooriumil, vaid ka Gröönimaal, nimetatud direktiivi sätete tõlgendusele mõju.

74 Kõigepealt tuleb märkida, et ELL artikli 52 esimeses lõigus on ette nähtud, et aluslepinguid kohaldatakse liikmesriikide suhtes, ning teises lõigus on sätestatud, et aluslepingute territoriaalne kohaldamisala on täpsustatud ELTL artiklis 355.

75 ELTL artikli 355 punkti 2 kohaselt kohaldatakse neljandas osas, see on ELTL artiklites 198–203 määratud assotsieerimise erikorda EL toimimise lepingu II lisas loetletud ülemeremaade ja -territooriumide suhtes, ning sätted, mis käsitlevad selle erikorra üksikasjalikke eeskirju ja menetlusi, määrab ELTL artikli 203 alusel kindlaks Euroopa Liidu Nõukogu.

76 Gröönimaa on selles loetelus nimetatud ning seetõttu kohaldatakse ELTL artikli 204 alusel Gröönimaa suhtes ELTL artiklites 198–203 määratud erikorda nii, nagu näevad ette Gröönimaad käsitlevad erisätted Gröönimaa kohta kehtiva erikorra protokollis (nr 34), mis on lisatud aluslepingutele.

77 Euroopa Kohus on juba sedastanud, et Euroopa Liidu ja ülemeremaade ja -territooriumide vahelise assotsieerimise erikorra olemasolu tulemus on see, et EL toimimise lepingu üldsätted ehk need, mida selle lepingu neljas osa ei käsitle, ei ole ülemeremaadele ja -territooriumidele kohaldatavad, kui see ei ole sõnaselgelt ette nähtud (vt selle kohta kohtuotsused, 28.1.1999, van der Kooy, C-181/97, EU:C:1999:32, punktid 36 ja 37, ning 5.6.2014, X ja TBG, C-24/12 ja C-27/12, EU:C:2014:1385, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).

78 Käesoleval juhul tuleb meenutada, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu esimene ja neljas küsimus käsitlevad universaalteenuse direktiivi sätete tõlgendamist ning selle direktiivi õiguslik alus on ELTL artikkel 114.

79 EL toimimise lepingu neljandas osas ja ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise otsuses, mis võeti vastu nimetatud lepingu neljanda osa alusel, ELTL artiklile 114 aga ei viidata.

80 Neil asjaoludel tuleb nentida, et universaalteenuse direktiivi sätted ei ole Gröönimaale kohaldatavad.

81 Seetõttu ei avalda asjaolu, et TDC, kelle Taani riik on määranud merehäda ja -ohutuse teenust osutama, on kohustatud nimetatud teenuseid osutama nii Taanis kui ka Gröönimaal, universaalteenuse direktiivi sätete tõlgendamisele mõju.

82 Eelnevaid kaalutlusi arvestades tuleb viiendale küsimusele vastata, et sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas käsitletavad asjaolud ei avalda see, et universaalteenuse direktiivi artikli 32 tähenduses kohustuslikku lisateenust osutama määratud ettevõtja pakub nimetatud teenust mitte üksnes Taani territooriumil, vaid ka Gröönimaal, nimetatud direktiivi sätete tõlgendusele mõju.

Kaheksas küsimus

83 Kaheksanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas universaalteenuse direktiivi artiklit 32 tuleb tõlgendada nii, et sellel on vahetu õigusmõju.

84 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast nähtub, et kõigil juhtudel, kui direktiivi sätted on nende sätete sisu silmas pidades tingimusteta ja piisavalt täpsed, võivad eraõiguslikud isikud neile siseriiklikus kohtus liikmesriigi vastu tugineda nii juhul, kui riik on jätnud direktiivi liikmesriigi õigusesse ettenähtud tähtajaks üle võtmata, kui ka juhul, kui direktiivi ülevõtmine ei ole olnud nõuetekohane (kohtuotsused, 24.1.2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 6.10.2015, T-Mobile Czech Republic ja Vodafone Czech Republic, C-508/14, EU:C:2015:657, punkt 52 ja seal viidatud kohtupraktika).

85 Sellega seoses keelab universaalteenuse direktiivi artikkel 32 liikmesriikidel panna kohustusliku lisateenuse osutamisega seotud kõigi kulude või neist osa kandmise kohustuseks selle sektori ettevõtjatele, kelle hulka kuulub asjaomane määratud ettevõtja.

86 Kõnealuse õigusnormi sõnastus on piisavalt täpne ja tingimusteta, et tal on selle keelu osas vahetu õigusmõju.

87 Seetõttu tuleb kaheksandale küsimusele vastata, et universaalteenuse direktiivi artiklit 32 tuleb tõlgendada nii, et sellel on vahetu õigusmõju niivõrd, kuivõrd see keelab liikmesriikidel panna kohustusliku lisateenuse osutamisega seotud kõigi kulude või neist osa kandmise kohustuseks ettevõtjale, kes vastutab nende teenuste osutamise eest.

Üheksas küsimus

88 Üheksanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas lojaalse koostöö, võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtteid tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus niisugused siseriiklikud õigusnormid nagu need, mida käsitletakse põhikohtuasjas ja millega nähakse universaalteenust osutama määratud ettevõtja eelmise majandusaasta kahjumi kompenseerimise nõude esitamise suhtes ette kolmekuuline tähtaeg, mis hakkab kulgema pädevale siseriiklikule ametiasutusele majandusaasta aruande esitamise tähtajast.

89 Sellega seoses tuleb märkida, et selline tähtaeg tuleneb nõude esitamisele kohaldatavast menetluskorrast, mis on mõeldud tagama asjaomase isiku liidu õigusest tuleneva õiguse, nimelt universaalteenuse osutamise eest kompensatsiooni saamise õiguse teostamist.

90 Kui liidu õigusega ei ole kehtestatud norme, mis reguleeriksid universaalteenuse osutamisega teenitud kahjumi kompenseerimise nõude esitamisele ja läbivaatamisele Taanis kohaldatavat menetluskorda, määratakse see kord nüüd ELL artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõtte kohaselt kindlaks nimetatud liikmesriigi sisemise õiguskorraga, järgides esiteks, et see kord ei oleks ebasoodsam korrast, mis reguleerib sarnaseid siseriiklikke olukordi (võrdväärsuse põhimõte), ja teiseks, et see ei muudaks liidu õiguskorrast tulenevate õiguste teostamist praktikas võimatuks või ülemäära keeruliseks (tõhususe põhimõte) (vt selle kohta kohtuotsused, 27.6.2013, Agrokonsulting, C-93/12, EU:C:2013:432, punkt 36 ning seal viidatud kohtupraktika, ja 20.10.2016, Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, punkt 29 ning seal viidatud kohtupraktika).

91 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu üheksandat küsimust tuleb analüüsida neid kahte põhimõtet arvestades.

92 Võrdväärsuse põhimõtte kohta tuleb meenutada, et selle põhimõtte järgimine eeldab liikmesriigi vastava õigusnormi erisusteta kohaldamist menetluste suhtes, mis põhinevad kas liidu õigusel või siseriiklikul õigusel (kohtuotsus, 20.10.2016, Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).

93 Siseriiklikul kohtul, kellele on vahetult teada menetluskord, mis tagab siseriiklikus õiguses isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse, tuleb kontrollida, kas see kord on võrdväärsuse põhimõttega kooskõlas (vt selle kohta kohtuotsus, 8.9.2011, Rosado Santana, C-177/10, EU:C:2011:557, punkt 90 ja seal viidatud kohtupraktika).

94 Põhikohtuasjas on universaalteenuse kohustust käsitleva määruse nr 701 § 30 lõikes 2 sätestatud tähtaeg Taani valitsuse sõnul kõigi universaalteenuse osutajate suhtes ette nähtud üldine tähtaeg, mis on ühtmoodi kohaldatav nii Taani õiguse kui ka liidu õiguse alusel esitatud kompensatsiooninõuetele. TDC aga väidab sisuliselt, et nimetatud tähtaeg kehtestati üksnes kohustusliku lisateenuse osutamisel tekkinud kahjumi kompenseerimise nõuete esitamise suhtes.

95 Seda seisukohtade lahknemist arvestades tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul kontrollida, ega universaalteenuse kohustust käsitleva määruse nr 701 § 30 lõikes 2 sätestatud tähtaeg ei ole siseriiklikus õiguses analoogse nõude esitamise suhtes ette nähtud tähtajaga võrreldes ebasoodsam.

96 Mis puutub tõhususe põhimõttesse, siis nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 90 on märgitud, tuleb selle põhimõtte kohta märkida, et niisugune siseriiklik menetlusnorm nagu see, mida käsitletakse põhikohtuasjas, ei tohi muuta liidu õiguskorrast tulenevate õiguste teostamist praktikas võimatuks või ülemäära keeruliseks.

97 Siinkohal tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on otsustanud, et iga juhtumit, mille puhul kerkib küsimus, kas siseriiklik menetlusnorm muudab liidu õiguse kohaldamise praktikas võimatuks või ülemäära keeruliseks, tuleb analüüsida nii, et arvesse võetakse selle normi asukohta menetluses tervikuna, menetluse kulgu ja eripära erinevates liikmesriigi ametiasutustes. Selleks tuleb vajaduse korral võtta arvesse muu hulgas kaitseõiguste tagamist, õiguskindluse põhimõtet ja menetluse korrakohast kulgemist (vt selle kohta kohtuotsused, 8.7.2010, Bulicke, C-246/09, EU:C:2010:418, punkt 35 ja seal viidatud kohtuotsused; 8.9.2011, Rosado Santana, C-177/10, EU:C:2011:557, punkt 92, ning 20.10.2016, Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).

98 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on õigust lõpetavate tähtaegade kehtestamine tõhususe põhimõttega põhimõtteliselt kooskõlas, kuna see kujutab endast nii asjaomast isikut kui ka vastavat haldusorganit kaitsva õiguskindluse aluspõhimõtte kohaldamist. Sellised tähtajad ei muuda liidu õiguskorras antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks. Samas on liikmesriikide ülesanne kindlaks määrata liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluvates siseriiklikes õigusnormides kasutatavad tähtajad, võttes arvesse eelkõige vastuvõetavate otsuste olulisust nende adressaatidele, menetluste ja kohaldatavate õigusnormide keerukust, asjassepuutuvate isikute võimalikku arvu ja muid avalikke või erahuvisid, millega tuleb arvestada. Järgides seda tingimust, võivad liikmesriigid vabalt ette näha pikemaid või lühemaid tähtaegu (vt selle kohta kohtuotsused, 15.4.2010, Barth, C-542/08, EU:C:2010:193, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika; 8.7.2010, Bulicke, C-246/09, EU:C:2010:418, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 20.10.2016, Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).

99 Sellega seoses ei näi siseriiklik õigusnorm – mis näeb ette, et ettevõtjal on eelmise majandusaasta kahjumi kompenseerimise nõude esitamiseks aega kolm kuud alates tähtajast, mis kehtib pädevale siseriiklikule ametiasutusele majandusaasta aruande esitamiseks – esmapilgul olevat tõhususe põhimõttega vastuolus.

100 TDC leiab aga, et põhikohtuasjas käsitlev olukord on sarnane 25. juuli 1991. aasta kohtuotsuse Emmott (C-208/90, EU:C:1991:333) aluseks olnud kohtuasja asjaoludega, kuna Taani õigus ja sellele Taani pädevate ametiasutuste antav tõlgendus ei paku talle ühtki võimalust saada merehäda ja -ohutuse teenuse osutamise kahjumi eest kompensatsiooni. Ta rõhutab, et sel ajal, kui võeti vastu universaalteenuse kohustust käsitlev määrus nr 701, mis näeb kompensatsiooninõude esitamise suhtes ette kolmekuulise tähtaja, olid need ametiasutused universaalteenuse direktiivi mittenõuetekohasest ülevõtmisest Taani õigusesse teadlikud.

101 Taani valitsus aga väidab, et TDC-l ei olnud võimatu või ülemäära keeruline kompensatsiooninõuet esitada ning selle raames väita, et nõue põhineb vahetult universaalteenuse direktiivi sätetel. Taani valitsuse sõnul kinnitab seda asjaolu, et TDC esitas kompensatsiooninõude 2010. aasta kohta ettenähtud tähtaja jooksul ning kaitses siseriiklikes kohtutes oma õigusi kompensatsiooni saamisele. Valitsus leiab seetõttu, et põhikohtuasja asjaolud ei ole 25. juuli 1991. aasta kohtuotsuse Emmott (C-208/90, EU:C:1991:333) aluseks olnud kohtuasja asjaolude sarnased.

102 Siinkohal tuleb märkida, et Euroopa Kohus on tõesti sedastanud, et kohustusi rikkunud liikmesriik ei saa kuni direktiivi nõuetekohase ülevõtmiseni tugineda asjaolule, et hagi, mille eraõiguslik isik on selle direktiivi sätetest talle tulenevate õiguste kaitseks liikmesriigi vastu esitanud, on aegunud, sest siseriiklik hagi esitamise tähtaeg saab hakata kulgema alles nõuetekohase ülevõtmise hetkest alates (vt kohtuotsus, 25.7.1991, Emmott, C-208/90, EU:C:1991:333, punkt 23).

103 Euroopa Kohus on siiski pärast eespool viidatud 25. juuli 1991. aasta kohtuotsuse Emmott (C-208/90, EU:C:1991:333) tegemist välja kujunenud kohtupraktikas möönnud, et kohustusi rikkunud liikmesriik võib tugineda kohtumenetluses õigust lõpetavatele tähtaegadele, isegi kui nõuete esitamise kuupäeval ei ole kõnealune direktiiv veel nõuetekohaselt üle võetud, ja otsustades, et 25. juuli 1991. aasta kohtuotsuses Emmott (C-208/90, EU:C:1991:333) antud lahendus oli põhjendatud selle kohtuasja eriomaste asjaoludega, kuna õigust lõpetav tähtaeg võttis lõpptulemusena põhikohtuasja hagejalt igasuguse võimaluse kaitsta talle direktiivist tulenevat õigust (vt selle kohta kohtuotsused, 19.5.2011, Iaia jt, C-452/09, EU:C:2011:323, punkt 19 ning 8.9.2011, Q-Beef ja Bosschaert, C-89/10 ja C-96/10, EU:C:2011:555, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika).

104 Euroopa Kohus on selles osas täpsustanud, et liidu õigusega ei ole vastuolus, kui siseriiklik ametiasutus tugineb mõistliku aegumistähtaja möödumisele, välja arvatud juhul, kui liikmesriigi ametiasutuste käitumine koostoimes kehtestatud aegumistähtajaga võtab isikult igasuguse võimaluse kaitsta oma õigusi liikmesriigi kohtus (kohtuotsus, 8.9.2011, Q-Beef ja Bosschaert, C-89/10 ja C-96/10, EU:C:2011:555, punkt 51 ning seal viidatud kohtupraktika).

105 Käesoleval juhul ei nähtu Euroopa Kohtule esitatud tõenditest, et universaalteenuse kohustust käsitleva määruse nr 701 § 30 lõikes 2 sätestatud kolmekuulise tähtaja järgimata jätmine on võtnud TDC-lt igasuguse võimaluse kaitsta talle direktiivist tulenevat merehäda ja -ohutuse teenuse osutamisega seotud kulude eest kompensatsiooni saamise õigust Taani pädevates ametiasutustes, sealhulgas siseriiklikus kohtus, seda peab aga kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

106 Kuna Euroopa Kohtule ei ole esitatud erandlikke asjaolusid, ei näi universaalteenuse kohustust käsitleva määruse nr 701 kõnealune säte olevat selline, mis muudab liidu õigusest tulevate õiguste kaitsmise praktikas võimatuks või liiga keeruliseks.

107 Eeltoodust tulenevalt tuleb üheksandale küsimusele vastata, et lojaalse koostöö, võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtteid tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus niisugused siseriiklikud õigusnormid nagu need, mida käsitletakse põhikohtuasjas ja millega nähakse universaalteenust osutama määratud ettevõtja eelmise majandusaasta kahjumi kompenseerimise nõude esitamise suhtes ette kolmekuuline tähtaeg, mis hakkab kulgema pädevale siseriiklikule ametiasutusele majandusaasta aruande esitamise tähtajast, tingimusel et see tähtaeg ei ole siseriiklikus õiguses analoogse nõude

esitamise suhtes ette nähtud tähtajaga võrreldes ebasoodsam ega muuda universaalteenuse direktiiviga ettevõtjatele antud õiguste kaitsmist praktikas võimatuks või liiga keeruliseks, mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Kohtukulud

108 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

1. **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiivi 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul (universaalteenuse direktiiv) sätteid ja eelkõige artiklit 32 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mis näevad ette kohustuslike lisateenuste osutamise kompenseerimise mehhanismi, mille alusel ei ole ettevõtjal õigust sellele, et liikmesriik kompenseerib kohustuslike lisateenuste osutamise netokulu juhul, kui äriühingu kasum universaalteenuse kohustuse raames osutatud muude teenuste eest on suurem kui kohustuslike lisateenuste osutamisega kaasnenud kahjum.**

2. **Direktiivi 2002/22 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mille kohaselt on kohustuslikke lisateenuseid osutama määratud ettevõtjal õigus nende teenustega seotud netokulu kompenseerimisele liikmesriigi poolt üksnes siis, kui see netokulu on ettevõtja jaoks ebaõiglaselt koormav.**

3. **Direktiivi 2002/22 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mille kohaselt tuleneb universaalteenust osutama määratud ettevõtja netokulu kõnealuse teenuse osutamise kõigi tulude ja kõigi kulude vahest, kusjuures nende tulude ja kulude hulka on arvestatud ka tulud ja kulud, mis ettevõtjal oleks tekkinud ka ilma universaalteenuse kohustuseta.**

4. **Sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas käsitletavad asjaolud ei avalda see, et universaalteenuse direktiivi artikli 32 tähenduses kohustuslikku lisateenust osutama määratud ettevõtja pakub nimetatud teenust mitte üksnes Taani territooriumil, vaid ka Gröönimaal, nimetatud direktiivi sätete tõlgendusele mõju.**

5. **Direktiivi 2002/22 artiklit 32 tuleb tõlgendada nii, et sellel on vahetu õigusmõju niivõrd, kuivõrd see keelab liikmesriikidel panna kohustusliku lisateenuse osutamisega seotud kõigi kulude või neist osa kandmise kohustuseks ettevõtjale, kes vastutab nende teenuste osutamise eest.**

6. **Lojaalse koostöö, võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtteid tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus niisugused siseriiklikud õigusnormid nagu need, mida käsitletakse põhikohtuasjas ja millega nähakse universaalteenust osutama määratud ettevõtja eelmise majandusaasta kahjumi kompenseerimise nõude esitamise suhtes ette kolmekuuline tähtaeg, mis hakkab kulgema pädevale siseriiklikule ametiasutusele majandusaasta aruande esitamise tähtajast, tingimusel et see tähtaeg ei ole siseriiklikus õiguses analoogse nõude esitamise suhtes ette nähtud tähtajaga võrreldes ebasoodsam ega muuda direktiiviga 2002/22 ettevõtjatele antud õiguste kaitsmist praktikas võimatuks või liiga keeruliseks, mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.**

Allkirjad